

26 Κοινοτική μετάφραση: εξειδικευμένη επικοινωνία σε μια νέα κοινωνική πραγματικότητα

Θεόδωρος Βυζάς

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο άρθρο αυτό θα μελετήσουμε την κοινοτική μετάφραση αποδεικνύοντας ότι αποτελεί εξειδικευμένη μετάφραση με σαφή κοινωνική διάσταση αφού ρυθμίζει τις σχέσεις κράτους και αλλοφώνων με βασικά χαρακτηριστικά της τη μεγάλη ποικιλία κειμένων και τις πολλές, συχνά σπάνιες, γλώσσες. Θα εστιάσουμε στη μονογλωσσία του ελληνικού κράτους ως παράγοντα που σφυρηλατεί το περιβάλλον εργασίας του κοινοτικού μεταφραστή, ο οποίος συχνά δεν διαθέτει κατάρτιση. Τέλος, θα αναφερθούμε στο επίπεδο της κοινοτικής μετάφρασης και την κατάρτιση κοινοτικών μεταφραστών στην Ελλάδα και θα προβούμε σε προτάσεις.

Community translation: specialised communication in a new social reality

Theodoros Vyzas

ABSTRACT

In this article we will study community translation and its features such as the variety of texts and the large number of often rare languages, in an effort to prove that it is specialised translation of social importance as it regulates the relations between the official state and allophones. We will focus on the monolingualism of the Greek state, which forges the working environment of often untrained translators. Finally, we will refer to the situation of community translation and training of community translators in Greece and will make proposals.

0 Εισαγωγή

Σήμερα η μετανάστευση είναι προϋπόθεση επιβίωσης για εκατομμύρια ανθρώπους σε όλη τη γη, καθώς πολιτικές διαμάχες, ένοπλες συρράξεις και θρησκευτικοί λόγοι τους ωθούν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Οι μετακινήσεις αυτές έχουν άμεσα γλωσσικά αποτελέσματα, καθώς μετανάστες και πρόσφυγες πρέπει αρχικά να επικοινωνήσουν σε μια άγνωστη γλώσσα και εντέλει να μάθουν τη γλώσσα της νέας τους πατρίδας [5]. Εύστοχα λοιπόν γίνεται λόγος για κοινωνιογλωσσολογία της κινητικότητας [1]. Ειδικά στις δυτικές κοινωνίες,

αναπτύσσεται ένα υβριδικό πλαίσιο με χαρακτηριστικά διαπολιτισμικών συγκρούσεων, μέσα στο οποίο πρέπει να προβλεφθούν ειδικές δομές για την ενσωμάτωση των μεταναστών. Επιπλέον, σημαντική αιτία πολυγλωσσίας αποτελεί η ιστορική συνύπαρξη γλωσσικών κοινοτήτων ανά τον κόσμο, καθώς σχεδόν το 90% των γλωσσών αποτελείται από «αυτόχθονες, μειονοτικές, ελάσσονες και λιγότερο χρησιμοποιούμενες γλώσσες» [6].

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η κοινωνιολογική στροφή στις μεταφραστικές σπουδές τις τελευταίες δεκαετίες ώθησε τη μετάφραση να μετατοπίσει το κέντρο βάρους της από την ισοδυναμία στην κοινωνική και ηθική πτυχή [30] [24]. Πάντως, ο ρόλος κλειδί της μετάφρασης σε μια ευρύτερη γλωσσική πολιτική αγνοείται από τη βιβλιογραφία ενώ ούτε η ΕΕ εφαρμόζει μεταφραστική δικαιοσύνη: για τους πολίτες και τις μειονότητες υπάρχει πρόβλεψη για μετάφραση ενώ για τους μετανάστες, προκειμένου αυτοί να διασφαλίσουν τα δικαιώματά τους, δίνεται έμφαση στην εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής [20].

Στο άρθρο αυτό θα ορίσουμε την κοινοτική μετάφραση και θα αποδείξουμε ότι αποτελεί ιδιαίτερη μορφή εξειδικευμένης μετάφρασης με σαφή κοινωνικό χαρακτήρα χωρίς αποκλειστική σύνδεση με συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο. Θα αναφερθούμε στα χαρακτηριστικά της όπως την ποικιλία κειμένων, τον μεγάλο αριθμό γλωσσών, πολλές εκ των οποίων σπάνιες για τα ελληνικά δεδομένα, και στοιχεία που την επηρεάζουν, όπως το υπόβαθρο του μεταφραστή και η σχέση εξουσίας μεταξύ κράτους και αλλοφώνων. Θα εστιάσουμε στη μονογλωσσία ως επίσημη γλωσσική πολιτική του ελληνικού κράτους η οποία επηρεάζει το περιβάλλον εργασίας του μεταφραστή, θα αναφερθούμε στα ως τώρα βήματα για τη μεταφραστική διαχείριση των εξειδικευμένων αυτών κειμένων που είναι ιδιαίτερης σημασίας για την κοινωνική ένταξη των αλλοφώνων και θα προβούμε σε σχετικές προτάσεις.

1 Ορισμός κοινοτικής μετάφρασης, κειμενική τυπολογία και περιεχόμενο

Η κοινοτική μετάφραση ή κατ' άλλους μετάφραση για δημόσιες υπηρεσίες [35] είναι η παροχή ευθείας και αντίστροφης μετάφρασης κειμένων που παράγονται από δημόσιους φορείς, νοσοκομεία, μη κυβερνητικές οργανώσεις, τοπικές συλλογικότητες, φορείς γλωσσικών κοινοτήτων, ιδιωτικούς και άλλους κοινωνικούς φορείς σε οποιονδήποτε γλωσσικό συνδυασμό με σκοπό τη διευκόλυνση των σχέσεων ανάμεσα σε αλλόφωνους σε μια χώρα με διαφορετικές γλωσσικές και πολιτισμικές κοινότητες, ώστε να συμμετέχουν όλοι ισότιμα σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής [7] [8] [28] [29]. Προκύπτει λοιπόν ότι πρόκειται για μετάφραση με ιδιαίτερες απαιτήσεις και εύστοχα προτείνεται επανεξέταση της αυστηρής κατηγοριοποίησης της μετάφρασης σε εξειδικευμένη και μη [16]. Η γλωσσική πτυχή και ειδικά η ορολογία δεν είναι το κύριο στοιχείο που καθορίζει την κοινοτική

μετάφραση, καθώς το κειμενικό είδος και κυρίως η επικοινωνιακή περίσταση με τις εγγενείς σχέσεις εξουσίας κράτους και αλλοφώνων αποτελούν πολύ σημαντικές παραμέτρους.

Ειδικότερα, η κοινοτική μετάφραση αφορά τους εξής κειμενικούς τύπους [29] [11]:

α) επίσημα, ημιεπίσημα και ιδιωτικού δικαίου έγγραφα, όπως σχολικούς ελέγχους, έγγραφα επιχειρηματικών συναλλαγών, συμβόλαια εκμίσθωσης κλπ., β) οδηγούς διαφόρων ιατρικών, νομικών και διοικητικών υπηρεσιών σχετικά με την πρόληψη ασθενειών ή την επίλυση διοικητικών θεμάτων, γ) ενημερωτικά έντυπα κοινωνικών υπηρεσιών και άλλων φορέων με πληροφορίες για τις αρμοδιότητές τους, την πρόσβαση κλπ. και δ) ερωτηματολόγια που συχνά χρησιμοποιούνται ως ερευνητικά εργαλεία.

Πολλά από αυτά τα κείμενα - αλλά όχι όλα - προορίζονται για ή προέρχονται από επίσημες μεταφράσεις, άρα πρόκειται για επίσημα έγγραφα που ενδέχεται να περιέχουν οποιοδήποτε από τα παρακάτω ή συνδυασμό τους [17]:

i) Καταγραφή στοιχείων, όπως γεννήσεις, γάμους, θανάτους, τριτοβάθμιες σπουδές, διαθήκες, παράνομες δραστηριότητες ή άλλες νομικές και διοικητικές πράξεις όπως συμφωνίες μεταβίβασης, ιατρικές συνταγές κλπ., ii) κειμενικά στοιχεία όπως επιστολές, αναφορές, συμπληρωμένα ή μη έντυπα βεβαιώσεων, επικυρωμένες βεβαιώσεις, μεταφράσεις επικυρωμένες ή μη και iii) στοιχεία επικύρωσης, όπως σφραγίδες υπηρεσιών ή/και τη σφραγίδα της Χάγης.

Τα χαρακτηριστικά αυτά εμφανίζονται άλλοτε σε άλλο βαθμό στις κειμενικές κατηγορίες που απαριθμήσαμε παραπάνω.

Συνεπάγεται ότι κατά τεκμήριο τα κείμενα αυτά με την ποικίλη κατά περίπτωση ορολογία είναι, αν όχι νομικά με την αυστηρή έννοια του όρου, είτε νομικού ύφους είτε νομικού ενδιαφέροντος, καθώς συνοδεύουν κάποιο άτομο που προσπαθεί να ενταχθεί σε μια νέα κοινωνική και νομική πραγματικότητα.

2 Η κοινοτική μετάφραση ως είδος λόγου και ο ρόλος του μεταφραστή

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ενισχύεται ο ρόλος της μετάφρασης ως έκφρασης συμπεριφοράς στις σημερινές πολυπολιτισμικές κοινωνίες, στις οποίες εγείρονται ζητήματα εξουσίας και ανισότητας εξαιτίας γλωσσικών ανεπαρειών [13]. Το ερώτημα είναι πώς η μετάφραση διαμορφώνει τη σχέση μεταξύ της ευρύτερης κοινωνίας και των αλλοφώνων.

Στην κοινοτική μετάφραση η αποτελεσματικότητα του λόγου δεν προκύπτει από τη γλώσσα αλλά από τις θεσμικές συνθήκες παραγωγής και πρόσληψής του. Επομένως η κοινοτική μετάφραση αποτελεί είδος λόγου εγκεκριμένου από τις θεσμικές δομές του κράτους του

οποίου ως εκπρόσωπος, ο κοινοτικός μεταφραστής οφείλει να ενεργεί τηρώντας κανόνες σχετικά με την ορολογία και την κειμενική τυπολογία. Άρα μπορούμε με ασφάλεια να πούμε ότι ο κοινοτικός μεταφραστής εργάζεται σε σαφώς θεσμοθετημένο περιβάλλον [3]. Τις θεσμικές δομές του κράτους διαχειρίζονται κατά τεκμήριο άτομα προερχόμενα από τις ανώτερες τάξεις της κοινωνικής ιεραρχίας, τις χαμηλότερες τάξεις της οποίας αποτελούν μεταξύ άλλων πολίτες που ανήκουν σε μειονότητες, καθώς και οι μετανάστες και οι πρόσφυγες [15]. Τα μέλη της κάθε ομάδας επιβεβαιώνουν την κοινωνική ταυτότητά τους και τα εθνικά χαρακτηριστικά τους μέσω κοινών σχημάτων που εσωτερικεύθηκαν υπό τις ίδιες ή παρόμοιες ιστορικές συνθήκες, με άλλα λόγια μέσω της έξης (habitus) που αναπτύσσουν [2] [25] [10]. Ομοίως και οι κοινοτικοί μεταφραστές διαθέτουν τη δική τους έξη και διαμέσου του επαγγέλματός τους φέρνουν σε επαφή τις εξουσιαζόμενες κοινωνικές ομάδες με τις κυρίαρχες της κοινωνικής ιεραρχίας διευκολύνοντας την επικοινωνία και τον συμβολικό αγώνα των χαμηλότερα ισταμένων [2]. Ο κοινοτικός μεταφραστής, μεταφράζοντας αμφίδρομα μεταξύ των γλωσσών εργασίας του, είναι ένας μεσάζων με πρωταγωνιστικό ρόλο στη διακίνηση πληροφοριών, οι οποίες μπορούν να αυξομειώσουν την εξουσία των εμπλεκόμενων ομάδων. Μέσα από τη διάδραση, μπορεί να παράσχει ανετότερη πρόσβαση σε δικαιώματα και παροχές, διότι ειδικά για μετανάστες και πρόσφυγες η εκμάθηση της γλώσσας – άλλος παράγοντας που ευνοεί τη ροή πληροφοριών – δεν είναι η προσφορότερη λύση, τουλάχιστον τον πρώτο καιρό της παραμονής τους στη χώρα υποδοχής. Μακροπρόθεσμα, οι αλλόφωνοι θα μπορούσαν, υπό όρους και χάρη στην κοινοτική μετάφραση, να υπερβούν τα κοινωνικά εμπόδια και να έχουν πρόσβαση και σε συμβολικά αγαθά, π.χ. τέχνη και επιστήμη, δηλαδή όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής [23] [22]. Ωστόσο, για τους μεταφραστές ισχύουν σε πολλές περιπτώσεις διεθνώς ακόμη και περιθωριακές εργασιακές συνθήκες, πολλώ δε μάλλον για τους κοινοτικούς μεταφραστές [26] των οποίων η έξη έχει ενσωματώσει έννοιες υποταγής και αορατότητας που τους χαρακτηρίζουν αρνητικά [27]. Αυτό δυσχεραίνει το έργο τους να διευκολύνουν αποτελεσματικά την πρόσβαση των αλλοφώνων σε δικαιώματα και παροχές. Η κοινωνική αναγνώριση της μετάφρασης – και της διερμηνείας – ως επαγγέλματος έχει καθυστερήσει λόγω και των λαϊκών αντιλήψεων ότι η διγλωσσία συνδέεται με την ικανότητα για μετάφραση και ότι η μετάφραση είναι κατά βάση προέκταση της μονόγλωσσης γλωσσικής και επικοινωνιακής ικανότητας [21]. Το αποτέλεσμα είναι να ασκούν συχνά τη μετάφραση – και τη διερμηνεία – ημι-διγλωσσα άτομα χωρίς καμία μεταφραστική κατάρτιση. Όμως ποια είναι η κατάσταση των κοινοτικών μεταφραστών στην Ελλάδα και τι επηρεάζει την έξη τους;

3 Μειονότητες, μετανάστες και γλώσσες στην Ελλάδα

3.1 Μειονότητες και γλωσσική πραγματικότητα

Η Ελλάδα δεν αναγνώρισε ποτέ άλλη μειονότητα στην επικράτειά της εκτός από τη μουσουλμανική που αναφέρεται στη Συνθήκη της Λοζάνης (1923), σύμφωνα με την οποία, οι μειονότητες αναγνωρίστηκαν με βάση τη θρησκεία, όχι τη γλώσσα ή την εθνότητα [32]. Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι στη Θράκη υπάρχουν κοινότητες τουρκόφωνων, πομακόφωνων (σλαβόφωνοι κατά βάση) και Ρομά – όλοι μουσουλμάνοι το θρήσκευμα, ενώ στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία υπάρχουν ομάδες σλαβόφωνων, αλβανόφωνων (εκτός μεταναστών) και βλαχόφωνων [18] [14]. Οι γλώσσες των μειονοτήτων πλην της τουρκικής, που φιλοδοξούσε συχνά με παρέμβαση της Τουρκίας να καλύψει όλους τους μουσουλμάνους, δεν διδάχτηκαν ποτέ συστηματικά στο σχολείο ενώ οι μειονότητες δεν είχαν όλες την ίδια συνειδητοποίηση ούτε τις ίδιες διεκδικήσεις. Το ελληνικό κράτος, εκμεταλλευόμενο αυτή την πραγματικότητα, υιοθέτησε πολιτική μονογλωσσίας και ρήξης με τις μειονότητες υπέρ της πλειοψηφούσας ελληνόφωνης κοινωνίας κατά τον 20^ο αιώνα, τείνοντας προς την πρώτη επιλογή του τετραπλού μοντέλου της Meylaerts [19], όπου η μετάφραση μάλλον δεν έχει θέση. Η αλλαγή ήρθε, μέσα σε ένα γενικότερο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο, μόλις το 1996-97 όταν το Υπουργείο Παιδείας εισήγαγε τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως ξένης/δεύτερης γλώσσας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση [40]. Αυτό είναι το προβληματικό πλαίσιο στο οποίο ανέπτυξαν την έξη τους οι μεταφραστές.

3.2 Μετανάστες και γλωσσική πραγματικότητα

Από την άλλη πλευρά, οι πρώτοι μετανάστες στην Ελλάδα ήταν Αιγύπτιοι μετά το 1960, στη δεκαετία του 1970 κατέφθασαν οι πρώτοι Φιλιππινέζοι, Πακιστανοί και Λιβανέζοι και μετά το 1980 οι Πολωνοί. Η ουδέτερη ως τότε στάση των Ελλήνων σύντομα ανατράπηκε. Η κατάρρευση του σοσιαλισμού στην κεντροανατολική Ευρώπη ώθησε εκατοντάδες χιλιάδες μεταναστών στην Ελλάδα από το 1991 από τα Βαλκάνια (Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία), πρώην σοβιετικές δημοκρατίες και άλλες χώρες, κύμα που αντιμετωπίστηκε εχθρικά [4]. Εξάλλου, η παγκοσμιοποίηση και οι περιφερειακές συρράξεις ευνόησαν τη μετακίνηση πληθυσμών από την Ασία και την Αφρική. Για να δώσουμε μια εικόνα της έκτασης του προβλήματος και της ανάγκης για μετάφραση – και διερμηνεία – παραθέτουμε τα τελευταία στοιχεία από την ΕΛ.ΑΣ. [42]. Το 2015 εισήλθαν στη χώρα παράνομα και συνελήφθησαν 911.471 άτομα ενώ το 2016 ο αριθμός αυτός μειώθηκε σε 204.820. Το πρώτο πεντάμηνο του 2016 εισήλθαν παράνομα 171.876 άτομα ενώ το ίδιο διάστημα του 2017 ο αριθμός αυτός ήταν μόλις 19.410. Αν και πολλοί εγκατέλειψαν τη χώρα, οι περισσότεροι παραμένουν

και η μετάφραση είναι αναγκαία παροχή. Πέραν των Αλβανών, οι κυριότερες εθνικότητες είναι Σύριοι, Αφγανοί, Ιρακινοί, Πακιστανοί, Ιρανοί, Παλαιστίνιοι, Μπανγκλαντέςι, Αλγερινοί, Μαροκινοί και Γεωργιανοί με ποικίλους αριθμούς ανά περίοδο ανάλογα με τις αφίξεις.

Γιατί συνέβη αυτή η εισροή; Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση κατά Wallerstein [31] και τη Θεωρία του Παγκόσμιου Συστήματος, οι χώρες χωρίζονται σε πυρήνα, περιφέρεια και, ενδιάμεσα, ημιπεριφέρεια, με την Ελλάδα να ανήκει στην τελευταία κατηγορία. Μετανάστες και πρόσφυγες από την περιφέρεια προσπαθούν να μεταβούν στον πυρήνα, δηλαδή τις χώρες της κεντροδυτικής και βόρειας Ευρώπης με ενδιάμεσο σταθμό την Ελλάδα.

4 Το πλαίσιο άσκησης της κοινοτικής μετάφρασης στην Ελλάδα

Η μισαλλόδοξη στάση απέναντι στην ετερότητα που καλλιεργήθηκε εδώ και δεκαετίες στην Ελλάδα οδήγησε στην έλλειψη ομαλής επικοινωνίας μεταξύ μη ελληνόφωνων και διοίκησης. Επιπλέον, η μετανάστευση έχει συνδεθεί με αρνητικές εικόνες που αφορούν τόσο την παράνομη είσοδο ατόμων στη χώρα όσο και τα άτομα μουσουλμανικής θρησκείας [41] [12]. Η κατάσταση άρχισε να εξομαλύνεται δειλά στα τέλη της δεκαετίας του 1990 ενώ μόνο μετά το 2000 έγιναν γνωστά τα πρώτα, αν και ελλιπή, δημογραφικά χαρακτηριστικά [9]. Το 2005 άρχισε η αναδιάρθρωση του συστήματος έκδοσης αδειών παραμονής, ενώ το υπάρχον Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής δεν είναι ακόμη πλήρως οργανωμένο [39]. Η γλωσσική κατάσταση δεν έχει πλήρως καταγραφεί, και με έναν πρόχειρο υπολογισμό, τουλάχιστον 100 γλώσσες και διάλεκτοι μιλιούνται σήμερα στην Ελλάδα [33] [39]. Αν και οι Οδηγίες 2005/85/ΕΕ, 2010/64/ΕΕ, 2012/13/ΕΕ και 2012/29/ΕΕ έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία, δεν έχουν υπάρξει εξειδικεύσεις με διατάγματα ή διοικητικές πράξεις για προώθηση της κοινοτικής μετάφρασης και διερμηνείας [36] σε διοικητικές υπηρεσίες, νοσοκομεία [37] και σχολεία. Ειδικά στα διαπολιτισμικά σχολεία, που λειτουργούν στην Ελλάδα από το 1997 θέτοντας έκτοτε υπό αμφισβήτηση την ομοιογένεια της ελληνικής κοινωνίας, σε κανένα νόμο ή υπουργική απόφαση δεν προβλέπεται μετάφραση ή διερμηνεία ενώ οι εκπαιδευτικοί μόνον ως εναλλακτικό προσόν μπορούν να γνωρίζουν τη γλώσσα των περισσότερων μαθητών ή μια διεθνή γλώσσα (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά) [43].

Ένα τέτοιο περιβάλλον ευνοεί την εκπαίδευση των κοινοτικών μεταφραστών;

5 Εκπαίδευση κοινοτικών μεταφραστών: τι επικρατεί;

Στην Ελλάδα υπάρχει μόνο το Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου που παρέχει βασικές, μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στη μετάφραση με γλώσσες εργασίες δύο από τις αγγλική, γαλλική και γερμανική σε συνδυασμό με την ελληνική. Άλλα ιδρύματα προτείνουν βασικά πτυχία σε μια ξένη γλώσσα (αγγλικά,

γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά ή ισπανικά) και μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στη μετάφραση [37]. Πάντως δεν υπάρχει Τμήμα που να παρέχει βασικές σπουδές κοινοτικής μετάφρασης ενώ διερωτάται κανείς για τις σπουδές σε σπάνιες γλώσσες, π.χ. μπενγκαλί, παντζάμπι, ντάρι, φάρσι κ.ά. Το κενό προσπαθούν να καλύψουν κάποιες ΜΚΟ με σεμινάρια λίγων εβδομάδων και πιστοποίηση διαπολιτισμικού μεσολαβητή χωρίς επίσημο χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι: α) οι διαπολιτισμικοί μεσολαβητές, εκτός από «διερμηνεία», καλούνται κάποτε και να μεταφράσουν ενώ αποκαλούνται και “διαμεσολαβητές / μεταφραστές” [39], β) μέλη της οικογένειας ή φίλοι που τυχάνει να μιλούν ελληνικά, δηλαδή ημι-διγλωσσα άτομα, καλούνται σε ορισμένες περιπτώσεις να βοηθήσουν σε μεταφράσεις [38].

6 Πρόταση για επαγγελματική κατάρτιση κοινοτικών μεταφραστών

Αφού αναγνωριστούν τα προβλήματα επικοινωνίας με τις αλλόφωνες κοινότητες, θα πρέπει να αναγνωριστεί και η ανάγκη επαγγελματοποίησης της κοινοτικής μετάφρασης και να φροντίσει το κράτος για καταρτισμένους μεταφραστές ακόμη και στις σπάνιες γλώσσες. Θα πρέπει λοιπόν να υπάρξει πιστοποίηση και διαπίστευση των διαπολιτισμικών μεσολαβητών και για μετάφραση με βασικό προσόν το απολυτήριο ελληνικού λυκείου ως αποδεικτικό άριστης γνώσης της ελληνικής ενώ τυχόν πτυχίο μετάφρασης, διερμηνείας ή φιλολογίας θα θεωρείται σοβαρό επιπρόσθετο προσόν [34]. Για τον σκοπό αυτόν, το κράτος πρέπει να συνεργαστεί με ενώσεις και φορείς μεταφραστών [38] για τη δημιουργία μητρώου πιστοποιημένων και διαπιστευμένων μεταφραστών. Τέλος, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1191 προβλέπει ότι ως τις 16 Αυγούστου 2018 τα υπάρχοντα εθνικά μητρώα μεταφραστών και διερμηνέων θα πρέπει να γνωστοποιηθούν στην ΕΕ ενώ προτείνονται πολύγλωσσα έντυπα διαφόρων δημοσίων εγγράφων για να διευκολυνθεί η διαδικασία της μετάφρασης, χωρίς όμως αναφορά σε μη ευρωπαϊκές γλώσσες [36] παρά το πλήθος των μεταναστών.

7 Επίλογος

Η κοινοτική μετάφραση αποτελεί εξειδικευμένη επικοινωνία και πολύπλευρη γλωσσική και κυρίως αναγκαία κοινωνική παροχή προς αλλόφωνες κοινότητες. Το ελληνικό κράτος δεν λαμβάνει υπόψη του συνολικά τα αλλόφωνα άτομα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει θεσμικό πλαίσιο για μετάφραση και διερμηνεία σε καμία κοινωνική συναλλαγή. Θα πρέπει λοιπόν αφενός να ακολουθήσει πολιτική μεταφραστικής δικαιοσύνης με παροχή υπηρεσιών μετάφρασης / διερμηνείας, ώστε πολίτες, μετανάστες, πρόσφυγες αλλά και τουρίστες να έχουν ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες και φορείς και αφετέρου να ευαισθητοποιήσει την κοινωνία σε θέματα γλωσσικών δικαιωμάτων. Μόνον έτσι θα επιτευχθεί η αποδοχή της ετερότητας και η διασφάλιση ίσων δικαιωμάτων σε όλους.

8 Βιβλιογραφία

- [1] Blommaert, J. *The Sociolinguistics of Globalization*, New York: Cambridge University Press, 2010, σ. 5.
- [2] Bourdieu, P. *Distinction. A Social Critique of the Judgment of Taste*, Cambridge, Massachussets: Harvard University Press, 2010, σ. 88-89, 101-103.
- [3] Bourdieu, P. *Ce que parler veut dire*, Paris : Fayard, 1982, σ. 15-17, 103-119.
- [4] Cavounidis, J. "Migration to Greece from the Balkans", *South Eastern Journal of Economics*, 2004, vol. 2, σ. 47, σσ. 35-59, <http://www.asecu.gr/Seeje/issue03/cavounidis.pdf>, ανάκτηση 09.07.2017
- [5] Crystal, D. *How Language works: how Babies babble, Words change Meaning, languages live and die*, New York: Avery/Penguin Group, 2007, σ. 411.
- [6] Folaron, D. "Introduction: Translation and Minority, lesser-used and lesser-translated languages and cultures", στο *The Journal of Specialised Translation Studies*, 2015, 24, σ. 16, σσ. 16-27, http://www.jostrans.org/issue24/art_folaron.pdf, ανάκτηση 09.07.2017.
- [7] Gouadec, D. *Translation as a profession*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2007, σ. 33.
- [8] Graham, A. M. *Training provision for Public Service Interpreting and Translation in England*, Arqueros Consulting Ltd, 2012, σ. 10, σσ. 1-77, <https://www.llas.ac.uk/news/6673>, ανάκτηση 09.07.2017.
- [9] Gropas, R. & Triantafyllidou, A. "Migration in Greece at a glance", ΕΛΙΑΜΕΠ, 2005, σ. 1, σσ. 1-13, <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/2008/10/migration.pdf>, ανάκτηση 09.07.2017.
- [10] Gumperz, J. J. & Cook-Gumperz, J. "Introduction: language and the communication of social identity", στο J. J. Gumperz (ed.) *Language and social identity*, Cambridge: Cambridge University Press, 1982, σ. 7, σσ. 1-21.
- [11] Harkness, J. A., & Schoua-Glusberg, A. S. "Questionnaires in translation", στο J. A. Harkness (ed.) *Cross-cultural survey equivalence*, ZUMA-Nachrichten Spezial, 3, Mannheim, Germany: ZUMA, 1998, σσ. 87-126.
- [12] Helly, D. "La légitimité en panne ? Immigration, sécurité, cohésion sociale, nativisme", στο *Cultures et Conflits*, 2009, σ. 14, σσ. 11-62, <https://conflits.revues.org/17270>, ανάκτηση 13.07.2017.
- [13] House, J. *Translation as Communication across Languages and Cultures*, London & New York: Routledge, 2016, σ. 46.
- [14] Karakasidou, A. "Cultural illegitimacy in Greece: The Slavo-Macedonian 'non-minority'", στο R. Clogg (ed.) *Minorities in Greece. Aspects of a plural society*, London: Hurst & Company, 2002, σσ. 122-164.
- [15] Koskinen, K. "Institutional translation: the art of government by translation", στο *Perspectives Studies in Translatology* 2014, vol. 22, no 4, σ. 480, σσ. 479-492, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0907676X.2014.948887>, ανάκτηση 09.07.2017.

- [16] Mayoral Asensio, R. “Specialised translation: a concept in need of revision”, 2007, http://www.ugr.es/~rasensio/docs/Specialised_translation.pdf, ανάκτηση 09.07.2017.
- [17] Mayoral Asensio, R. *Translating Official Documents*, London/New York: Routledge, 2003, σ. 3.
- [18] Meinardus, R. “Muslims: Turks, Pomaks and Gypsies”, στο R. Clogg (ed.) *Minorities in Greece. Aspects of a plural society*, London: Hurst & Company, 2002, σσ. 81-93.
- [19] Meylaerts, R. “Multilingualism as a challenge for translation studies”, στο C. Millán & F. Bartrina (eds.) *The Routledge Handbook of Translation Studies*, London/New York: Routledge, 2013, σ. 526, σσ. 519-533.
- [20] Meylaerts, R. “Translational Justice in a Multilingual World”, στο *Meta*, 2011, vol. 56 (4), σ. 745, 747-753, σσ. 743-757, <http://id.erudit.org/iderudit/1011250ar>, ανάκτηση 09.07.2017.
- [21] Muñoz Martín, R. “Nomen mihi Legio est – A Cognitive Approach to Natural Translation”, στο M. J. Blasco Mayor & M. A. Jiménez Ivars (eds) *Interpreting Naturally: A Tribute to Brian Harris*, Bern: Peter Lang, 2011, σ. 35, σσ. 35-66.
- [22] Page, N. & Czuba, C. E. “Empowerment: What is it?”, στο *Journal of Extension*, 1999, vol. 37, no 5, <https://www.joe.org/joe/1999october/comm1.php> ανάκτηση 09.07.2017.
- [23] Pym, A. “Translation as an instrument for multilingual democracy”, στο *Critical Multilingualism Studies*, 2013, vol. 1, no 2, σ. 89, σσ. 78-95, <http://cms.arizona.edu/index.php/multilingual/article/view/18/51>, ανάκτηση 09.07.2017.
- [24] Schäffner, C. “Norms of Translation”, στο Y. Gambier & L. van Doorslaer (eds) *Handbook of Translation Studies*, vol. 1, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2010, σ. 235, σσ. 235-244.
- [25] Sela-Sheffy, R. “How to be a (recognized) translator. Rethinking habitus, norms, and the field of translation”, στο *Target*, 2005, vol. 17, no 1, σ. 2, σσ. 1-26.
- [26] Sela-Sheffy, R. & Shlesinger, M. (2008). “Strategies of image-making and status advancement of translators and interpreters as a marginal occupational group: a research project in progress”, στο A. Pym, M. Shlesinger & D. Simeoni (Eds) *Beyond Descriptive Translation Studies: Investigations in Homage to Gideon Toury*, Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2008, σ. 80, σσ. 79–90.
- [27] Simeoni, D. “The Pivotal Status of the Translator’s habitus”, στο *Target*, 1998, vol. 10, no 1, σ. 12, σσ. 1-39.
- [28] Taibi, M. “Public Service Translation”, στο K. Malmkjaer & K. Windle (eds) *The Oxford Handbook of Translation Studies*, Oxford: Oxford University Press, 2011, σ. 214, σσ. 214-227.
- [29] Valero-Garcés, C. *Communicating Across Cultures. A Coursebook on Interpreting and Translating in Public Services and Institutions*, Lanham/Boulder/New York/Toronto/Plymouth UK: University Press of America, 2014, σ. 27-28, 169-171.
- [30] Vidal Claramonte, M. C. A. “Rethinking Translation in the 21st Century”, *Monografías de Traducción e Interpretación*, 2009, no 1, σ. 42, σσ. 39-48, <http://www.raco.cat/index.php/MonTI/article/view/292137/380653>, ανάκτηση 09.07.2017.

- [31] Wallerstein, I. *World-systems analysis: an Introduction*, Durham & London: Duke University Press, σ. 26-28.
- [32] *Traité de Lausanne*, 1923, http://www.eurel.info/IMG/pdf/gr_traite_lausanne.pdf, ανάκτηση 09.07.2017.
- [33] Αποστόλου, Φ. *Η μετάφραση και η διερμηνεία για δημόσιες υπηρεσίες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2015, σ. 16 <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/962>, ανάκτηση 10.07.2017.
- [34] Βλαχόπουλος, Στ. *Κοινωνική διερμηνεία στην Ελλάδα: κτίζοντας το μέλλον*, Ηγουμενίτσα: ΤΕΙ Ηπείρου, 2016, σσ. 123-140.
- [35] Βυζάς, Θ. «Επικοινωνιακές και θεσμικές παράμετροι μιας χρήσιμης αλλά παραγνωρισμένης υπηρεσίας: μια πρώτη προσέγγιση της κοινωνικής μετάφρασης», στο Ε. Δογορίτη & Θ. Βυζάς (επιμ.) *Η κοινωνική διερμηνεία σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο*, ΤΕΙ Ηπείρου, *IJLTIC*, 2016, σ. 96, σσ. 94-106, <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/latic/article/view/10658>, ανάκτηση 15.07.2017.
- [36] Βυζάς, Θ. «Πόσο σύνθετη είναι η παροχή υπηρεσιών μετάφρασης και διερμηνείας ή τι σημαίνουν οι Οδηγίες 2010/64/ΕΕ, 2012/13/ΕΕ και ο Κανονισμός ΕΕ 2016/1191», Ημερίδα στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2016, <http://docplayer.gr/36518148-Poso-syntheti-einai-i-parohi-ypiresion-metafrasis-kai-diermineias-i-ti-simainoyn-oi-odigies-2010-64-ee-2012-13-ee-kai-o-kanonismos-ee-2016-1191.html>, ανάκτηση 15.07.2017.
- [37] Δογορίτη, Ε. «Από την κοινωνική στην ιατρική διερμηνεία: η διεθνής εμπειρία και η ελληνική πραγματικότητα», στο Ε. Δογορίτη & Θ. Βυζάς (επιμ.) *Η κοινωνική διερμηνεία σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο*, ΤΕΙ Ηπείρου, *IJLTIC*, 2016, σσ. 42-55, <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/latic/article/view/10653>, ανάκτηση 15.07.2017.
- [38] Κριμπάς, Π. «Το επάγγελμα του μεταφραστή στη σύγχρονη Ελλάδα», *Πρακτικά ημερίδας εργασίας «Αναβάθμιση του μεταφραστικού επαγγέλματος σε Ελλάδα και Κύπρο και επαγγελματικά δικαιώματα»*, Ευρωπαϊκή Επιτροπή & ΑΠΘ, 2016, σσ. 28-44, https://ec.europa.eu/greece/sites/greece/files/docs/body/20160610_conclusions_workshop_professionalizing.pdf, ανάκτηση 10.07.2017.
- [39] Μπατσαλιά, Φ. & Σελλά-Μάζη, Ε. «Προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές και διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας», στο Ε. Δογορίτη & Θ. Βυζάς (επιμ.) *Η κοινωνική διερμηνεία σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο*, ΤΕΙ Ηπείρου, *IJLTIC*, 2016, σ. 34, 35, σσ. 30-41, <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/latic/article/view/10652>, ανάκτηση 10.07.2017.
- [40] Σελλά-Μάζη, Ε. «Η διγλωσσία στην Ελλάδα», στο Ε. Σκούρτου & Β. Κούρτη-Καζούλλη (επιμ.) *Διγλωσσία και διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας*, Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, 2015, σσ. 20-69, <https://repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html?file=/bitstream/11419/6346/6/15523-Skourtu-KOY.pdf>, ανάκτηση 09.07.2017.

- [41] Τσίγκανου, Ιω., Λαμπράκη, Ι., Φατούρου, Ιω. & Χαϊνάς, Ευ. *Μετανάστευση και εγκληματικότητα: μύθοι και πραγματικότητα*, Αθήνα: ΕΚΚΕ, 2010, σσ. 47-61.
- [42] Ελληνική Αστυνομία, Στοιχεία παράνομης μετανάστευσης 2017, http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27..%27&perform=view&id=70776&Itemid=1240&lang=, ανάκτηση 09.07.2017.
- [43] Νομοθεσία για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/nomothetiko_plaisio_diap_ekpshs.pdf, ανάκτηση 10.07.2017.

Θεόδωρος Βυζάς

Επιστημονικός συνεργάτης
ΤΕΙ Ηπείρου – Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων
Ηλ.ταχ.: vyzas@teiep.gr